

Sommarliv i Senneby

Stugan Erikslund i Kasen.

Det är märkligt, så många år som gått, fortfarande befinner jag mig i mina tankar ofta i Senneby. På näthinnan har jag bilden av Kasen och Senneby. I Kasen, där mamma Cecilia föddes och växte upp tillsammans med sina tre bröder, tillbringade jag de flesta av mina barn- och ungdomssomrar. Även jular firade vi där samt ibland någon påsk. Min första sommar i Kasen var 1936, då jag var knappt ett år.

Jag brann av längtan varje sommar, då det var dags att resa dit. Spänningen och längtan var så stor att jag inte fick i mig en enda bit mat på hela avresedagen. Först på tåget, som gick 14:13 från Östra station i Stockholm, kastade jag mig över våra medhavda smörgåsar. Resan bestod av två spårvagnsresor, tåg mellan Stockholm och Norrtälje, buss från Norrtälje till Elmsta. Därifrån tog vi taxi till Kasen. Innan jag föddes cyklade mina föräldrar hela vägen.

Väl framme i Kasen satte min iver in att återse alla älskade platser. Först gick jag över vägen och klättrade över staketet till Mosshagen. Nu skulle jag plocka liljekonvaljerna, som brukade vara utslagna, när vi kom ut till Senneby. Och som de doftade! Efter konvaljerna tog jag mig upp på Kasberget, där man kan se ut över byarna, framförallt Senneby, och vid klart väder över till Åland. Det var underbart att åter vara där. Från vår tomt kunde vi genom bersån komma åt en ganska smidig väg genom Westerbergsskogen upp på berget. Uppe på Kasberget stod länge en vårdkase.

Sen begav jag mig på lånad cykel ner till byn. Vilken känsla! Allt såg ut som det gjort under alla år! Första kvällen hann jag inte vara med vid mjölkningen. Den var redan avslutad. Jag måste också hinna cykla ner till havet, till Sandviken.

Efter den turen kunde jag sansa mig och slå mig ner i Kasen med de andra.

Mamma och vi barn åkte ut tidigt på sommaren. Pappa kom under semestern, som då efter 1938 var två veckor. Andra veckor kom han ut på lördagskvällen och for hem på söndagen.

Stugan i Kasen bestod av ett stort kök och en liten kammare. Där bodde vi, mormor Lisa, morbror Eliard, tidvis morbror Oskar, mamma, pappa, min bror och jag. En sommar var även en kusin till mig med. Ofta kom det folk och hälsade på och sov över. Då bestod stugan mest av bäddar.

Mamma Cecilia, kusin Barbro, bror Rolf och jag.
Sommaren 1942

Mormor Lisa, mamma Cecilia och jag.

Vi hade egen brunn, som tyvärr blev förorenad. Därför hämtade vi långa perioder vatten hos Norbergs, som bodde på andra sidan vägen. Som belysning hade vi fram till mitten av 1940-talet fotogenlampa. Mormor skriver den 12 mars 1941 i sitt sista brev till oss, att hon inte hört något om lånet för hjälp till lyse. Hon hade sparat 50: -, som hon fått från Röda Korset. Så skulle hon få 60: - från Sjömanshemmet. Sen kunde det inte fattas så mycket. Men det var fortfarande oerhört mycket snö, så än kunde man inte göra något åt det. Vintrarna 1940-1942 var riktiga vargavintrar. (Vintern 1940/-41 var en av de allra kallaste under 1900-talet och förmodligen en av de kallaste under de senaste 500 åren.) Mormor hann aldrig vara med om att få el installerad. 10 dagar efter brevet datering låg hon död i sin säng, när Eliard kom med kaffebrickan.

Det dröjde också länge innan vi fick radio. Under kriget gick vi varje kväll över till tant Hilma och farbror Edvard Norberg och lyssnade på nyheterna. Alla satt tysta och spända. Det kändes extra kusligt och allvarligt, när så många satt samlade moltysta.

Vad gjorde jag då om dagarna? Det fanns inga jämnåriga flickor i byn. Men i nästan varje stuga fanns det en gumma. Jag brukade gå runt hos dem. Det verkar nu, när jag tänker efter, ganska märkligt, eftersom jag var ett blygt barn. Men jag kan inte minnas att jag någonsin drog mig för att stiga in och sätta mig hos dem. Jag tror inte, att vi pratade särskilt mycket, men det kändes lugnt och jag kände mig hemmastadd.

På vår vind fanns kataloger med tygprover. De fanns kvar från morfars tid. Han hade varit sjöman och senare gårdfarihandlare. Där kunde jag leka affär. Där fanns också en vevgrammofon med stor tratt och från mormors tid i Amerika 1892-1898 fanns skivor med "Solskenssångaren" J.A. Hultman, som mormor varit hembiträde hos. Grammofonen använde jag utomhus och lät sånger som "Mer än miljonär" och skivor med Calle Jularbo ljuda ut över nejden.

Sommaren 1945 hade jag en kamrat. Det var Margareta Järnstål från Stockholm. Hon var sommarbarn hos Wiktor Jans. Margaretas mamma och moster hade varit fosterbarn hos Emma och Anshelm Boman.

Min barndomskamrat från Kristineberg i Stockholm var också på Väddö två somrar, en i Norrsund och en i Senneby Nor.

Av kottar och pinnar eller tändstickor gjorde jag kor och grisar och ritade en lagård på marken.

Tillsammans med pappa och morbröderna plocka jag blåbär och smultron.

Min egen mormor var jag mycket fäst vid. Om kvällarna hämtade vi mjölken nere i byn. Hon var svårt hjärtsjuk, så på halva vägen satte vi oss på en sten vid väggkanten och vilade.

Vi hämtade mjölken på tre olika ställen under min uppväxt. På mormors tid hämtade vi den hos Alvéns, under senare år hos Wiktor Jans och Herbert Gustavsson.

En del av mjölken slog vi upp i en spilkum. Nästa morgon kunde vi skumma grädden, som bildats överst i kärlet. Om kvällarna satte vi filbunkar i glasskålar.

Ett tidigt barndomsminne var en eldsvåda nere i byn. Det måste ha varit hos Alvéns. De vuxna stod i långa rader och langade vattenhinkar mellan sig.

Pappa Einar, morbror Eliard och jag.
S/S Nordan eller S/S Södertörn passerar

Jag var med nere vid södra kanalen och metade på metarberget. Ofta satt vi där hela dagar. Jag var ensamt barn bland pappa, morbröderna och andra karlar från Senneby. Metspöna hade vi gjort själva. Ingen hade något köpt spö. Mest fick vi abborre, ål och braxen. Och mört och löja förstås till katten. Vi livnärde oss i stort sett på vad vi fick upp där.

Själv hade jag ingen cykel utan fick passa på, när det fanns någon ledig. Mammans var den enda damcykeln. Annars fick jag kränga mig in under ramen på herrcyklarna. Det var Eliard, som lärde mig cykla. Han sprang efter och höll i pakethållaren. När han släppte taget, cyklade jag åtskilliga gånger in i hönsnätet hos Strömbergs.

Något som var fantastiskt roligt var att gå på auktion. Där fanns den gamla tidens rappa utropare. Pappa och jag var ofta på auktioner. Han ropade in en hel del. Det mesta skänkte han till min kusin Anna-Greta, som var intresserad av gamla ting.

Åtskilliga timmar har jag suttit och sett på, när karlarna spelade kort. De spelade mest Kille och femkort. Om pengar. En del var ena riktiga korthajar. Spelgänget bestod av pappa, mina morbröder och en del andra bybor.

Så var jag med när vi hade luftgevärsskytte och pilkastningstävlingar i Kasen. På ytterväggen mellan kammarfönstret och bron satt piltavlan. Där stod också den ruskiga masonitgubben, som vi sköt mot. Hade vi missat och kastat eller skjutit lite snett och någon samtidigt kommit ut på bron, hade det gått illa.

Mamma brukade vara med oss och bada. Till havet hade vi 5 km genom skogen. Tänk, att vi aldrig tyckte att det var kallt i vattnet? Någon gång hörde vi en vuxen säga att det var 18 grader i vattnet. Och då ansågs det varmt! Annars badade vi i Storfjärden nedanför Frans Jans i Södersund.

Mamma hade inte så mycket ledig tid. Oskar och Eliard hade samlat tvätt, som mamma stod och tvättade på backen. En stor järngryta stod över öppen eld. Mamma hade också en hel del annan klädvård från det gångna året. Årets strumpstoppning skedde hemma i stan för att föras tillbaka till Eliard och Oskar nästa sommar och en ny resväska med trasiga strumpor fick följa med hem till Stockholm. Allt hushållsarbete var ju också ytterst primitivt utan vatten och hushållshjälpmedel. Och i stugan var det givetvis vedspis.

På kvällarna kastade vi varpa i Mosshagen. Då kunde även mamma vara med. Vi var då ganska många som deltog. Det var vår stora familj och familjen Norberg tvärs över vägen.

Om lördagskvällarna var det alltid gammeldansmusik på radion. Jag hade en dröm om att en gång få ett dragspel. I väntan på drömmens uppfyllelse låtsades jag, att jag hade ett. Jag satte mig på lördagskvällen mitt på köksgolvet och "spelade" dragspel till dansmusiken. Ett par kilometer från Kasen låg Vikingalunden, festplatsen där det var dans på lördagarna. När vinden låg på kunde vi höra musiken hem till oss. Då satte jag mig ute på bron och "spelade" till.

När jag kom upp i tonåren blev dansen i Vikingalunden mitt stora lördagsnöje. Det kom ofta bra orkestrar dit.

Jag spelar för korna i Toftinge

En dag sommaren 1947, den sommar jag fyllde 12 år, får jag se pappa komma cyklande på vägen vid kaskröken. På ryggen hade han ett dragspel! Jag trodde inte det var sant! Han hade varit i Hammarby eller Elmsta och köpt det. Jag satte på mig det i köket och vild av

glädje snurrade jag runt på köksgolvet. Plötsligt delade sig spelet i två delar. Krokarna som höll ihop bas- och diskantdelen gick upp och basdelen for iväg över köksgolvet. Men ingen skada var skedd.

Bashalvan klarade sig helt oskadd. Pappa invigde spelet. Han satte sig på kökssoffan och spelade rakt av "Kom du Rosa lilla" och jag vill minnas "I Circuskupolen". Han spelade med ackord och på gehör direkt.

När jag tänker på Vaddö, dyker det ena doftminnet efter det andra upp. Det var ett riktigt doftriike.

Lagårdslukten gör mig varm om hjärtat med lukten av varma komockor och framförallt värmen och doften av min älsklingsko, Lalia. Hon var lite mörkare än de andra korna. Hon stod som nummer två på ena långsidan, närmast Gullros, som var skällko. Gullros, Lalia, Fia, Första, Syrsan, Gullan, Lina och en till, som jag glömt namnet på, hette korna hos Gustavssons, där vi hämtade mjölken ett antal somrar. Där hängde jag i hasorna på Maj, som visade mig hur man eftermjölkar för hand. Jag kan fortfarande tydligt känna doften av den spenvarma mjölken, när Maj silade upp den efter mjölkningen.

Till de glada minnena från Senneby hör också, när jag fick vara med och räfsa hö och åka hölass med Thure Herbertsson.

Efter mjölkningen om kvällarna var jag också åskådare till betäckningar, eftersom Gustavssons (Herbertssons) hade tjur. Där kan man säga, att jag fick min första sexualupplysning.

I sängarna hade vi halmmadrasser. Den doften gillade jag. Bolstren var rejält stoppade och det gällde att böka om madrassen ordentligt för att komma tillrätta när man skulle sova.

En doft, som jag tror jag kände sista gången 1950, var när man lutade vägen. På den tiden fanns det inga asfaltsvägar i våra trakter i Roslagen. När det blev för torrt och dammigt på vägen, kom bilen som lutade den. Det var en speciell lukt. Moster Rigne och jag gjorde en längre cykelfärd en dag den sommaren. På hemvägen från Hallstavik och Häverö hade de lutat vägen. Jag kan höra hur det knattrade, när gruset slog mot stänkskärmarna på cykeln och känna lukten från den lutdränkta grusvägen. Det var nog sista gången.

Och lukten i vedboden! Vi hade jordkällare och den doften gav en härlig känsla.

Tången vid havet väcker också härliga doftminnen.

Sen var det snuset, som användes flitigt av många. Och Halvard's snusdosa förstås. Det hörde till traditionerna, att Halvard bjöd mamma och mig på en pris snus att sniffa upp i näsan. Sen nös vi halva kvällen.

Så har vi den underbara smultrondoft! Pappa och jag brukade ge oss ut till hagarna runtomkring. Vi hade med oss var sitt 1-kilos sockerpaket, som vi oftast fyllde med smultron. Det räckte till efterrätt åt vår stora familj i Kasen.

En cyklist, som jag särskilt kommer ihåg, var kapten Johansson på Sand. Tramporna på hans cykel gick runt även när han drog sin cykel.

Farbror Eriksson, brevbäraren, kom också på cykel. Han var efterlängtd i många stugor och blev inbjuden på kaffe. Min mormor ville också gärna träffa honom. Ganska ofta kom han in och tog en kopp kaffe och de fick sig en pratstund.

Tidigt på morgonen kunde man bli väckt av strömmingsfiskaren Eliard, som kom och bjöd ut sin fångst.

Det hände också, att vi fick besök av gårdfarihandlaren, en efterträdare till min egen morfar. Han slog upp sin resväska på köksgolvet och visade sina artiklar. Mormor brukade köpa tyg av honom. Mamma sydde sedan klänningar till mormor.

Någon gång varje sommar brukade Luffar-Johan komma och tigga.

Bilar var sällsynta. Undantagen var slaktar- och bryggarbilen.

Sommaren 1950 var jag med om ett originellt sätt att färdas på. Folke Eriksson i Senneby Nor hade lastbil. Han ordnade med transport till Furuviks djurpark. Vi var 11 personer, som fick sitta på flaket och åka de närmare 15 milen till Furuvik och de 15 milen tillbaka. Den färden kommer jag sent att glömma.

1:a maj 1954 var jag med om en svår trafikolycka. Jag kunde inte gå förrän i slutet av augusti. Vi fick åka taxi till Väddö på försäkringsbolagets bekostnad. Dåtidens rullstolar gick inte att fälla ihop och få in i bagageutrymmet på en bil. Så jag blev skjutsad i kärra till de platser vi skulle ta oss. På bilden intill är vi på väg till Sandviken.

Det blev vår sista sommar i Kasen.

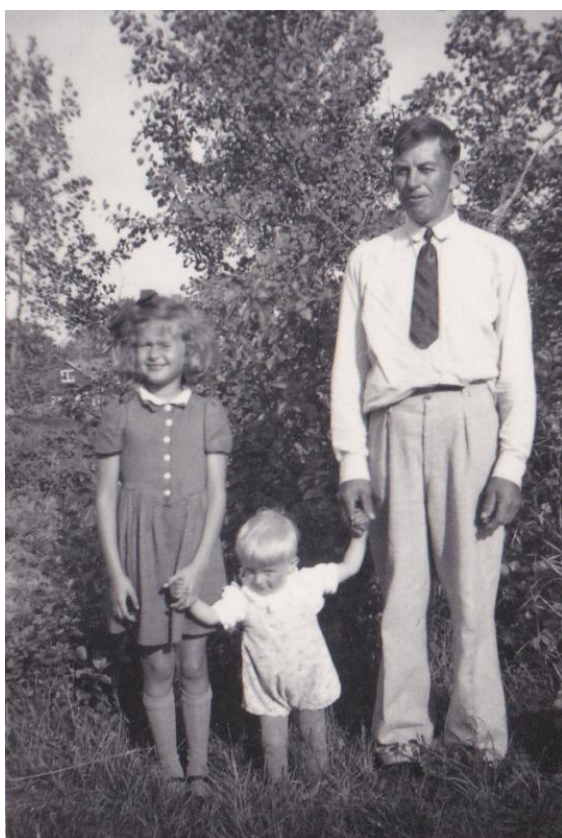
Vår stuga brann ner. Allt försvann. Eliard blev hemlös och vi förlorade vårt paradiset. Fortfarande känns det svårt att fara förbi Kasen.

Mamma Cecilia på Kasberget

Sommaren är slut och vi måste resa hem. Mormor, Eliard och farbror Edvard har följt oss, mamma, mig, Kalle och Berta Norberg till bussen. (Bilderna är från 1930-talet.)

Eliard, Rolf och jag sommaren 1943.

Moster Rigne, mormor Lisa, morbröderna Halvard, Oskar och Eliard

Kusin Alf och hans storsyster Hildur
Väddö Backa

Eliard på trappan till huset på gården hos Gunhild
Johansson i Senneby. På bilden finns också syskonen
Herbert och Elin Jansson. Flickan med dockan vet jag
inte namnet på.

Sommarminnena nedtecknade av Siv Bergquist (f. Jarl) december 2012